

ARBEIDSLEDIGE INNVANDRERE I 2014

Av Jorunn Furuberg og Kari-Mette Ørbog

Sammendrag

Blant de 88 000 som i gjennomsnitt var registrert som enten helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak i 2014, var 37 prosent innvandrere. Serviceyrker og bygge- og anleggsyrker var de vanligste yrkesbakgrunnene for innvandrerne.

Sammenliknet med den øvrige befolkningen var det flere innvandrere som deltok i arbeidsmarkedstiltak og færre som mottok dagpenger. I etterkant av perioden som arbeidssøker kom litt færre innvandrere i arbeid, og det var flere innvandrere som på nytt ble registrert som arbeidssøkere hos NAV.

Det er større forskjeller mellom innvandrere med ulik landbakgrunn enn mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Eksempelvis skiller personer fra EU-land i Øst-Europa seg ut med en høy andel dagpengemottakere, få tiltaksdeltakere, få mottakere av økonomisk sosialhjelp og høy overgang til arbeid i etterkant av arbeidssøkerperioden. Innvandrere fra Afrika skiller seg ut med en lav andel dagpengemottakere, høy andel på tiltak og mange mottakere av sosialhjelp. I etterkant av arbeidssøkerperioden har de lavere overgang til arbeid enn andre, samt at mange igjen registrerer seg som arbeidssøkere hos NAV.

Mye av forskjellene kan forklares med et ulikt utgangspunkt. Arbeidsinnvandrerne, typisk fra EU-land i Øst-Europa, har ofte en jobb når de kommer til Norge og har kvalifikasjoner som er etterspurt hos arbeidsgivere. Flyktninger, mange fra Afrika og Asia, får opphold i Norge på grunn av humanitære årsaker, og vil ofte ha behov for bistand fra NAV og andre for å komme i arbeid.

Innledning

Fra 1990-årene har andelen innvandrere i befolkningen vokst. Utviklingen skjøt særlig fart etter EU-utvidelsen i 2004, noe som åpnet det norske arbeidsmarkedet for borgere fra Øst-Europa. Dette førte til en sterk økning i antall arbeidsinnvandrere. Tall fra Statistisk sentralbyrå (2015a) viser at det 1. januar i år var registrert 669 000 innvandrere bosatt i Norge, en økning på 122 prosent sammenliknet med 2005. Innvandrerne utgjør dermed 13 prosent av befolkningen, mot 6,5 prosent i 2005. Det er flest innvandrere fra Polen, Litauen og Sverige, fulgt av Somalia, Tyskland og Irak. Til sammen utgjør innvandrere fra disse seks landene litt over 35 prosent av alle innvandrerne i Norge.

Innvandrerne har kommet til Norge av flere grunner. I tillegg til arbeid er familiegjenforening, flukt og utdanning viktige årsaker. Hvor godt innvandrerne blir integrert på arbeidsmarkedet vil i stor grad avhenge av utdanning og arbeidserfaring, samt innvandringsårsak. Arbeidsinnvandrere har ofte et arbeid ved ankomst til Norge. De har kvalifikasjoner som er etterspurt i det norske arbeidsmarkedet, og dersom de blir arbeidsledige har de ofte opparbeidet seg rett til dagpenger. Personer som kommer til Norge av humanitære årsaker eller familiegjenforening vil ofte ikke være like klare for arbeidsmarkedet. En større andel blant disse vil mangle utdanning eller andre kvalifikasjoner som er etterspurt, eller de har kvalifikasjoner som det er vanskelig å bruke umiddelbart på det norske arbeidsmarkedet.

Innvandrere har bidratt mye til veksten i arbeidsstyrken de siste årene, og også til veksten i sysselsettingen. Dette har ført til at en økende andel av de arbeidsledige som registrerer seg hos NAV er innvandrere. Av de 75 300 som i gjennomsnitt var registrert som helt ledige hos NAV i 2014, var nesten 40 prosent innvandrere (SSB 2015b).

SSB publiserer kvartalsvis statistikk over registrerte ledige og arbeidssøkere på tiltak, etter innvandrerbakgrunn og andre kjennetegn. NAV publiserer imidlertid ikke noen slik offisiell statistikk over arbeidsledige etter innvandrerbakgrunn. I denne artikkelen benytter vi data fra folkeregisteret koblet på data fra NAVs arbeidssøkerregister for å lage en innvandrerdefinisjon

som er mest mulig lik den definisjonen som SSB bruker i sin arbeidsmarkedsstatistikk (se egen faktaboks). Vi presenterer en deskriptiv analyse av arbeidssøkerne som var registrert som helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak i løpet av 2014. I denne gruppen vil vi undersøke forskjellene mellom innvandrere med ulike landbakgrunn med hensyn til yrkesbakgrunn, utdanningsnivå, mottak av dagpenger og andre stønader, deltakelse i tiltak samt varighet som arbeidssøker. Vi ønsker å se hvilke forskjeller det er mellom innvandrere og befolkningen for øvrig, samt forskjeller mellom ulike innvandrergrupper. Vi vil også undersøke i hvilken grad innvandrere kommer i arbeid etter at arbeidssøkerperioden er over, og hvilke grupper som er å finne i de ulike trykdeordninger eller som mottar økonomisk sosialhjelp.

INNVANDRERDEFINISJON

Statistisk Sentralbyrå (SSB) definerer innvandrere som «Personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre, og som på et tidspunkt har innvandret til Norge». SSB publiserer kvartalsvis statistikk over registrerte arbeidsledige og arbeidssøkere på tiltak etter innvandrerbakgrunn. I denne statistikken er innvandrere som ikke er registrerte som bosatte i Norge definert i kategorien «øvrige befolkning». Dette gjelder om lag 2 prosent av de registrerte helt ledige, ifølge tall fra SSB.

I vår artikkel har vi brukt tilgjengelige opplysninger for å lage en definisjon som er mest mulig lik SSBs definisjon. Vi har ingen opplysninger om besteforeldres fødeland, og i enkelte tilfeller er en av foreldenes fødeland ukjent. Vi har ikke informasjon om innvandrerne er bosatt eller ikke, og har derfor inkludert ikke-bosatte i kategorien «innvandrere». Vi har definert innvandrer som:

En person født i utlandet og som har innvandret til Norge på et tidspunkt, og som i tillegg har:

- To foreldre som begge er født i utlandet, eller
- En forelder som er født i utlandet og en forelder med ukjent fødeland

Vi har videre delt innvandrerne inn etter fødeland. Her er det tatt utgangspunkt i den samme grupperingen som SSB bruker når de publiserer statistikk over registrerte ledige og arbeidssøkere på tiltak. Med vår innvandrerdefinisjon får vi 1 til 2 prosent færre innvandrere i summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak, sammenliknet med statistikk fra SSB.

Vi har ikke arbeidsstyrketall for de ulike innvandrergruppene og har derfor ikke laget en ledighetsprosent etter innvandrerbakgrunn eller fødeland.

Arbeidsinnvandring er den vanligste innvandringsgrunnen

Innvandringen til Norge økte betydelig fra midten av 2000-tallet. Dette skyldes i hovedsak at arbeidsinnvandringen økte etter utvidelsen av EU i 2004 (figur 1). Innvandring på grunn av familie og utdanning har også bidratt til vekst i den samlede innvandringen i denne perioden. Antallet flyktninger har variert mer fra år til år.

Arbeidsinnvandringen følger konjunkturutviklingen, og i etterkant av finanskrisen var det en midlertidig nedgang i arbeidsinnvandringen. Også de siste årene har det kommet noe færre arbeidsinnvandrere enn i toppåret 2011, men nivået er fortsatt høyt. Antall personer som oppga arbeid som innvandringsgrunn var i 2014 ti ganger så høyt som i årene før EU-utvidelsen i 2004. Som andel av all innvandring i perioden 2000 til 2014, oppga nesten 40 prosent arbeid som innvandringsgrunn, og det er dermed den vanligste årsaken til innvandring til Norge.

Familieinnvandring, som består av både gjenforening og etablering, er den nest vanligste innvandringsårsaken. 36 prosent av de som innvandret i perioden 2000–2014 oppga dette som grunn. Antallet med denne innvandringsgrunnen har doblet seg fra 2000 til 2014. Det er særlig antall familiegjenforeninger som har økt som følge av veksten i arbeidsinnvandringen, mens

antallet familieetableringer har vært stabilt (Sandnes og Østby 2015).

15 prosent av alle innvandrere som kom til Norge i perioden 2000–2014 kom på grunn av flukt. Andelen som kom på bakgrunn av utdanning var 10 prosent i samme periode. Antallet har mer enn doblet seg fra 2000 til 2014, men er fortsatt den minst vanlige innvandringsårsaken.

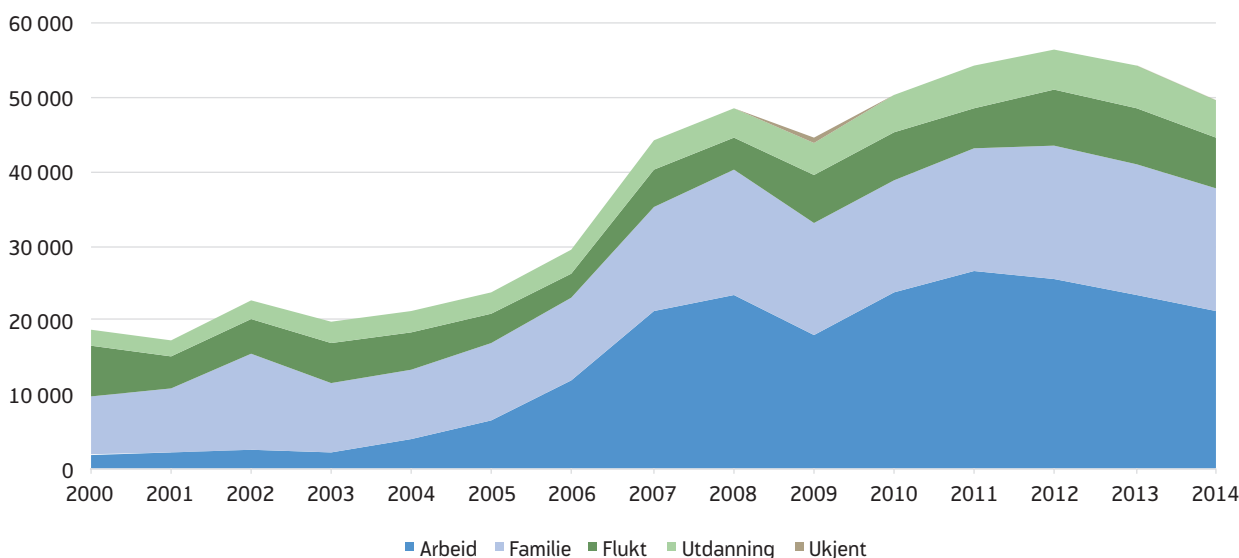
Innvandrerens tilknytning til arbeidslivet

Yrkesdeltakelse

Yrkesdeltakelsen, som er summen av de sysselsatte og de arbeidsledige som andel av befolkningen mellom 15 og 74 år, var i gjennomsnitt på 69,9 prosent i fjerde kvartal 2014, ifølge tall fra SSBs arbeidskraftsundersøkelse (AKU). Gjennomsnittet var noe lavere for innvandrerbefolkningen, på 67,2 prosent. Det er imidlertid store forskjeller med hensyn til landbakgrunn. Både innvandrere fra Norden, Vest-Europa og EU-land i Øst-Europa har en yrkesdeltakelse som ligger over gjennomsnittet for hele befolkningen, mens innvandrere fra Asia og særlig Afrika ligger betydelig under snittet (figur 2a).

Variasjonen i yrkesdeltakelsen i de ulike landgruppene henger sammen med innvandringsgrunn. At innvandrere

Figur 1. Årlig antall innvandrere (ekskludert borgere fra nordiske land) etter innvandringsgrunn. 2000 – 2014

Kilde: SSB

fra Norden, EU og Nord-Amerika har høyere yrkesdeltakelse enn den øvrige befolkningen må ses i sammenheng med at mange har kommet som arbeidsinnvandrere. Hovedformålet med oppholdet i Norge er et arbeid de har kompetanse og/eller formelle kvalifikasjoner for å gjennomføre, og mange har allerede en jobb ved ankomst. I tillegg er befolkningene i disse innvandrergруппene i gjennomsnitt yngre enn den øvrige befolkningen og har dermed en høyere yrkesdeltakelse (Bø 2013). Personer fra land i Asia og Afrika kommer i stor grad med flukt som innvandringsgrunn og det kan forklare hvorfor yrkesdeltakelsen er lavere blant innvandrere fra disse verdensdelene enn i den øvrige befolkningen.

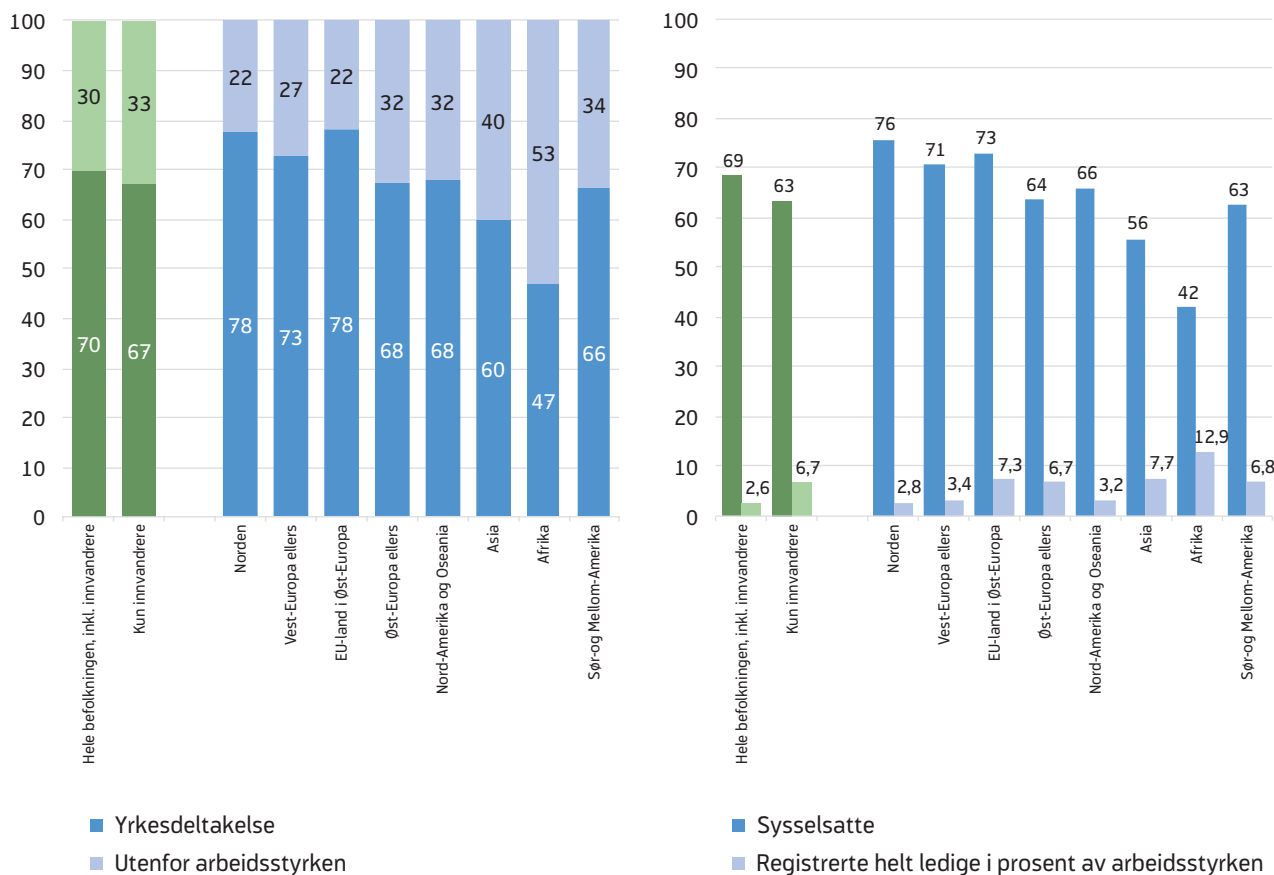
I AKU kartlegges også arbeidsønskene til de som er utenfor arbeidsstyrken. Blant innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Øst-Europa utenom EU som var utenfor arbeidsstyrken i 2014, ønsket en høyere andel seg arbeid enn de som var

utenfor arbeidsstyrken fra Nord-Europa, EU-land i Øst-Europa og Nord-Amerika (SSB 2015c). Det kan tyde på at det er et potensiale for en høyere yrkesdeltakelse blant de aktuelle innvandrergруппene.

Syssetting

De siste årene har innvandrere stått for en stor del av veksten i sysselsettingen. Fra fjerde kvartal 2013 til fjerde kvartal 2014 økte sysselsettingen med 31 000 personer, ifølge SSBs registerbaserte sysselsetningsstatistikk. Innvandrere sto for tre fjerdedeler av denne økningen. Personer fra Norden og resten av Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) har bidratt mest til denne oppgangen (SSB 2015d). Som andel av befolkningen i yrkesfør alder, mellom 15 og 74 år, var sysselsettingen på 68,5 prosent i fjerde kvartal 2014. For innvandrerbefolkningen, etter SSBs innvandrerddefinisjon, var andelen sysselsatte 63,4 prosent (figur 2b).

Figur 2a og 2b. Personer 15–74 år etter verdensregion og yrkesstatus. 4. kvartal 2014. Prosent

Kilde: SSB

Innvandrere fra Norden og EU-land i Øst-Europa hadde den høyeste sysselsettingsandelen i fjerde kvartal 2014, mens innvandrere fra Afrika og Asia hadde den laveste. Tall fra SSB (2015d) viser at sysselsettingsandelen i de fleste innvandrergroppene stiger med økt botid i Norge, men forskjellene mellom gruppene jevnes ikke ut. Kvinner fra spesielt Pakistan, Tyrkia og Afghanistan, Somalia og Irak har en lavere sysselsettingsandel enn kvinner i befolkningen ellers. Dette bidrar til å trekke ned den gjennomsnittlige sysselsettingen i de respektive gruppene.

Det kan være slik at innvandrere har en lavere sysselsettingsandel fordi de har en marginalisert posisjon i norsk arbeidsliv. Andelen midlertidige ansatte kan være en indikator på en slik marginalisering og vi ser at midlertidige ansettelser er vanligere blant innvandrere enn blant den øvrige befolkningen. Spesielt var andelen høyere for innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom Amerika og i Øst-Europa utenom EU (SSB 2015e).

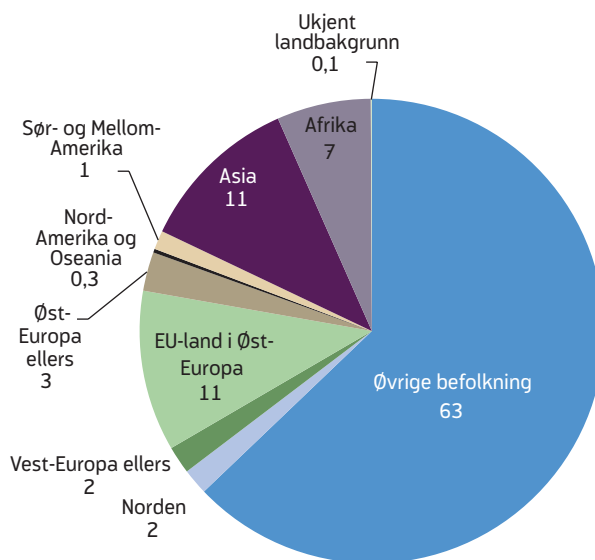
Ledighet

Den registrerte arbeidsledigheten var over tre ganger så høy for innvandrere sammenliknet med den øvrige befolkningen, ifølge tall for fjerde kvartal 2014. NAV publiserer ikke statistikk over registrerte arbeidsledige innvandrere i prosent av arbeidsstyrken, men SSB publiserer slike tall hvert kvartal. Blant innvandrerne samlet var arbeidsledigheten 6,7 prosent, mot 1,9 prosent i befolkningen eksklusive innvandrere. Afrika hadde den høyeste andelen helt ledige, fulgt av Asia. Lavest andel var det i Norden, fulgt av Nord-Amerika og Oseania.

4 av 10 arbeidsledige og arbeidssøkere på tiltak i 2014 var innvandrere

Blant de 88 000 som i gjennomsnitt var registrert som enten helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak i 2014, var 37 prosent innvandrere slik vi har definert innvandrere i denne artikkelen. Innvandrere utgjorde dermed 37 prosent av bruttoledigheten i 2014, det vil si summen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak (figur 3). Blant de helt ledige var 36 prosent innvandrere, tilsvarende tall for arbeidssøkere på tiltak var 42 prosent. Innvandrere som er født i Asia og i EU-land i Øst-Europa utgjorde de største gruppene, og begge gruppene

Figur 3. Helt ledige og arbeidssøkere på tiltak, etter innvandrerbakgrunn og verdensregion. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

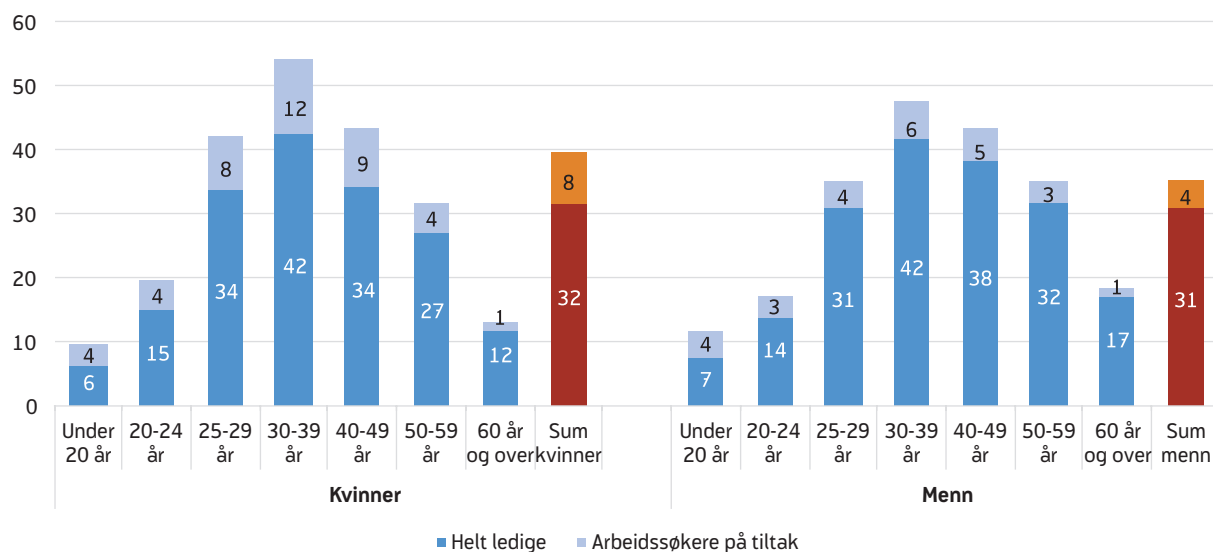
sto for 11 prosent av bruttoledigheten hver. Innvandrere med bakgrunn fra Afrika utgjorde 7 prosent av bruttoledigheten, mens de fra Norden og Vest-Europa kun utgjorde en liten del av den samlede bruttoledigheten, med til sammen 4 prosent.

Når vi ser på fødeland var personer født i Polen den klart største gruppen. I gjennomsnitt var 5 700 innvandrere født i Polen registrert som helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak i 2014. Denne gruppen utgjorde dermed 7 prosent av bruttoledigheten totalt, og 58 prosent av de fra EU-land i Øst-Europa. Innvandrere født i Somalia var den nest største gruppen med 2 200 helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak i gjennomsnitt for 2014. Dette tallet tilsvarer bare 3 prosent av den totale bruttoledigheten, men utgjør hele 39 prosent av innvandrerne fra Afrika.

Over halvparten av arbeidsledige kvinner i 30-årene er innvandrere

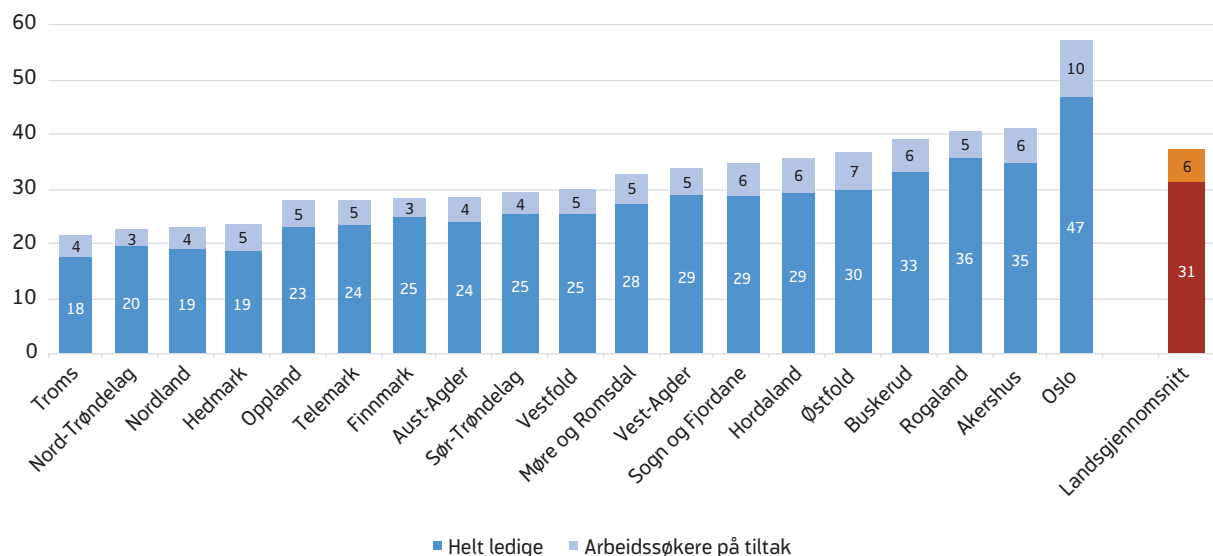
Når vi fordeler de som er helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak etter alder og kjønn, er det stor variasjon i andelen innvandrere (figur 4). Innvandrere andelen er lavest blant de eldste og de yngste arbeidssøkerne

Figur 4. Andelen innvandrere blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak etter kjønn og alder. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

Figur 5. Andel innvandrere blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak, fordelt på fylke. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

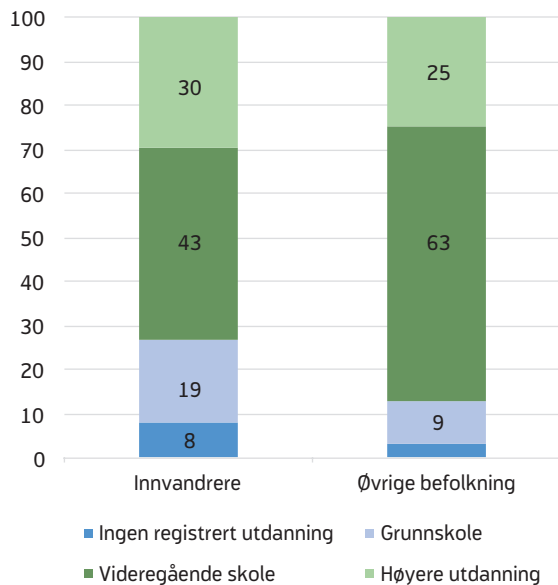
og dette kan forklares ved at innvandringen er høyest blant unge voksne. Vi ser også at andelen innvandrere er høyere blant kvinner enn blant menn. Blant kvinner i 30-årene utgjør innvandrere over halvparten av bruttoledigheten. Andelen innvandrere er lavest blant kvinner under 20 år, der bare en av ti er innvandrere. Også blant menn er innvandrерandelen høyest i de aldersgruppene der yrkesdeltakelsen er høyest, men for-

skjellen mellom aldersgruppene er ikke like markert som blant kvinner.

Høyest innvandrерandel i Oslo

Mye av variasjonen mellom fylkene i hvor stor andel innvandrere utgjør av bruttoledigheten kan forklares med forskjeller i innvandrерandelen i befolkningen.

Figur 6. Helt ledige og arbeidssøkere på tiltak etter selvregistrert utdanningsnivå og innvandrerstatus. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

Innvandrere er bosatt i alle landets kommuner, men andelen innvandrere i befolkningen varierer sterkt geografisk. Det er flest innvandrere i Oslo, der hver fjerde innbygger var innvandrer per januar 2015 (SSB 2015a). Dette er med på å forklare at innvandrerne sto for 57 prosent av bruttoledigheten i Oslo i 2014 (figur 5).

Etter Oslo er det i Akershus, Buskerud og Rogaland at andelen innvandrere blant de ledige og arbeidssøkere på tiltak er høyest. Det er også disse fylkene som har høyest andel innvandrere i befolkningen etter Oslo. Lavest andel innvandrere blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak finner vi i Troms, Nord-Trøndelag og Nordland.

Store forskjeller i utdanningsnivå etter landbakgrunn

Personer som melder seg som arbeidssøkere hos NAV blir oppfordret til å registrere opplysninger om gjennomført utdanning. Det er ingen systematisk kvalitetssikring av disse registreringene, som heller ikke er obliga-

toriske å gjennomføre for alle arbeidssøkere. Figur 6 er laget med bakgrunn i disse registreringene, og må derfor tolkes med forsiktighet. Figuren viser at det er store forskjeller mellom innvandrerne og den øvrige befolkningen når det gjelder utdanningsnivå blant de arbeidsledige og arbeidssøkere på tiltak. Det er en høyere andel innvandrere som enten ikke har noe utdanning eller som har grunnskole som høyeste utdanning. Men innvandrerne sett under ett har også en høyere andel med høyere utdanning enn i den øvrige befolkningen.

Generelt er ledigheten lavest blant personer med høy utdanning og høyest blant personer med lav utdanning. En høy andel med lav utdanning blant innvandrerne vil derfor i seg selv bidra til økt ledighet i innvandrergruppen. Innvandrere med høy utdanning kan også være mer utsatt for arbeidsledighet enn den øvrige befolkningen med samme utdanningsnivå. Dette kan skyldes problemer med å få godkjent utdanningen i Norge. Arbeidsgivere kan også være tilbakeholdne med å ansette innvandrere med utdanning fra utlandet dersom de er usikre på hva slags kompetanse den utenlandske utdanningen gir. I tillegg er innvandrere mer utsatt for diskriminering fra arbeidsgivere i ansettelsesprosesser i form av at personer med etnisk norsk bakgrunn oftere kalles inn til jobbintervju (Midtbøen og Rogstad 2012, s. 78).

Innad i innvandrergruppen registrert som helt ledige eller arbeidssøkere på tiltak er det store forskjeller i utdanningsnivå med hensyn til landbakgrunn (tabell 1). I alle innvandrergruppene er det en større andel som ikke har registrert noen utdanning enn blant den øvrige befolkningen. Andelen som har grunnskole som høyeste selvregistrerte utdanning er størst blant personer fra Afrika og Asia, med henholdsvis 28 og 27 prosent. Blant de fra Nord-Amerika og Oseania har bare fire prosent grunnskole som høyeste utdanning. Andelen med videregående utdanning som høyeste utdanningsnivå er størst blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak uten innvandrerbakgrunn. Bortsett fra blant innvandrere fra Afrika, er det flere med høyere utdanning i alle innvandrergrupper sammenliknet med den øvrige befolkningen. Andelen med høyere utdanning er størst for de som kommer fra Nord-Amerika og Oseania og Øst-Europa utenom EU.

Tabell 1. Utdanningsnivå blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak etter innvandrerstatus og fødeland. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

	Ingen registrert utdanning	Grunnskole	Videregående utdanning	Høyere utdanning	Sum	Antall personer
Norden	6	13	53	28	100	1 592
Vest-Europa	6	13	40	42	100	1 695
EU-land i Øst-Europa	10	10	53	28	100	9 841
Øst-Europa ellers	4	11	38	47	100	2 385
Nord-Amerika og Oseania	4	4	24	68	100	228
Sør- og Mellom-Amerika	5	13	41	40	100	1 151
Asia	8	27	36	29	100	9 947
Afrika	10	28	41	22	100	5 763
Alle Innvandrere	8	19	43	30	100	32 667
Øvrige befolkning	3	9	63	25	100	55 286
Totalt	5	13	55	27	100	87 953

Kilde: NAV

Høyest andel innvandrere med bakgrunn fra serviceyrker og bygg og anlegg

Innen serviceyrker, bygg og anleggsyrker og innen reiseliv og transport finner vi den høyeste innvandrerandelen blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak i 2014. 48 prosent av de med bakgrunn fra serviceyrker er innvandrere, og andelen er nesten like høy (45 %) innen bygg og anlegg (figur 7). I serviceyrkene finner vi mange arbeidsplasser for ufaglærte, og sysselsatte i serviceyrkene kan derfor være mer utsatt for ledighet enn sysselsatte i andre sektorer. Bygg og anlegg er en sektor der aktiviteten varierer betydelig med konjunktorene. Ansatte i denne yrkesgruppen vil derfor oftere bli rammet av konjunkturledighet. Den laveste innvandrerandelen finner vi i akademiske yrker, blant ledere og i yrkesgruppen meglere og konsulenter.

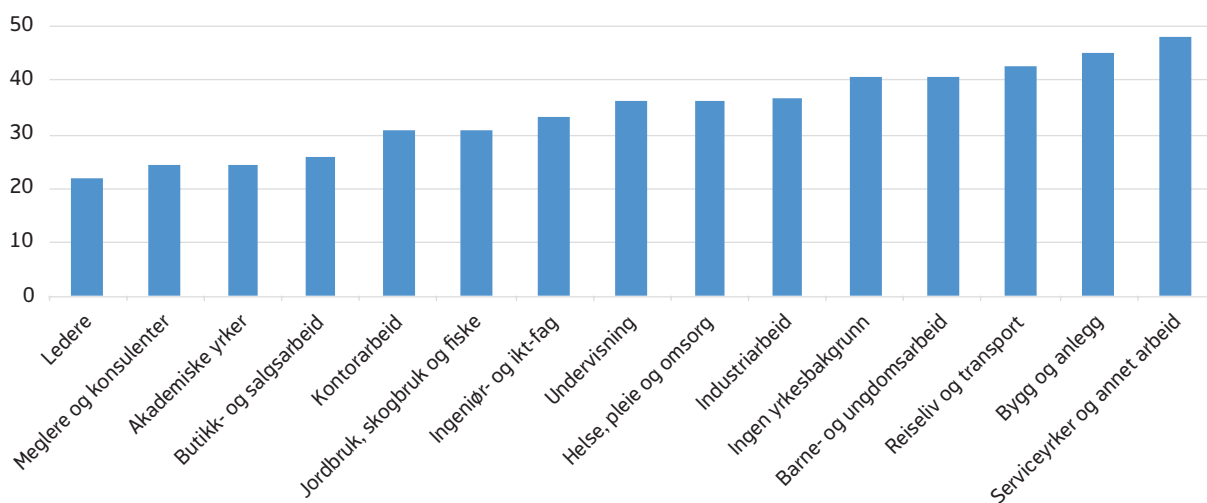
Blant innvandrere fra EU-land i Øst-Europa har 34 prosent bakgrunn fra bygg og anlegg og 15 prosent har bakgrunn fra industriarbeid (figur 8). Dette er langt flere enn blant andre innvandrergrupper og blant befolkningen forøvrig. Blant arbeidsledige og arbeidssøkere på tiltak fra Asia er bakgrunn fra serviceyrker og fra reiseliv og transport vanligst. Innvandrerne fra Afrika skiller seg ut ved at hele 19 prosent har bakgrunn fra serviceyrker og 13 prosent har bakgrunn fra helse, pleie og omsorg.

Innvandrere er prioritert på tiltak

Arbeidsmarkedstiltak har tradisjonelt vært et viktig virkemiddel for å motvirke arbeidsledighet i Norge. Ledigheten er høyere blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen, og de er en prioritert gruppe når det gjelder arbeidsmarkedstiltak. Formålet med arbeidsmarkedstiltak er å øke deltakernes sjanse for å komme i ordinært arbeid eller utdanning, samt å dempe skadevirkningene av arbeidsledighet. Tiltaksintensiteten er definert som antall arbeidssøkere på tiltak, delt på summen av antall helt ledige og arbeidssøkere på tiltak. Tiltaksintensiteten i en gruppe kan dermed sees på som et mål på hvor stor andel av de ledige i denne gruppen som kommer i tiltak.

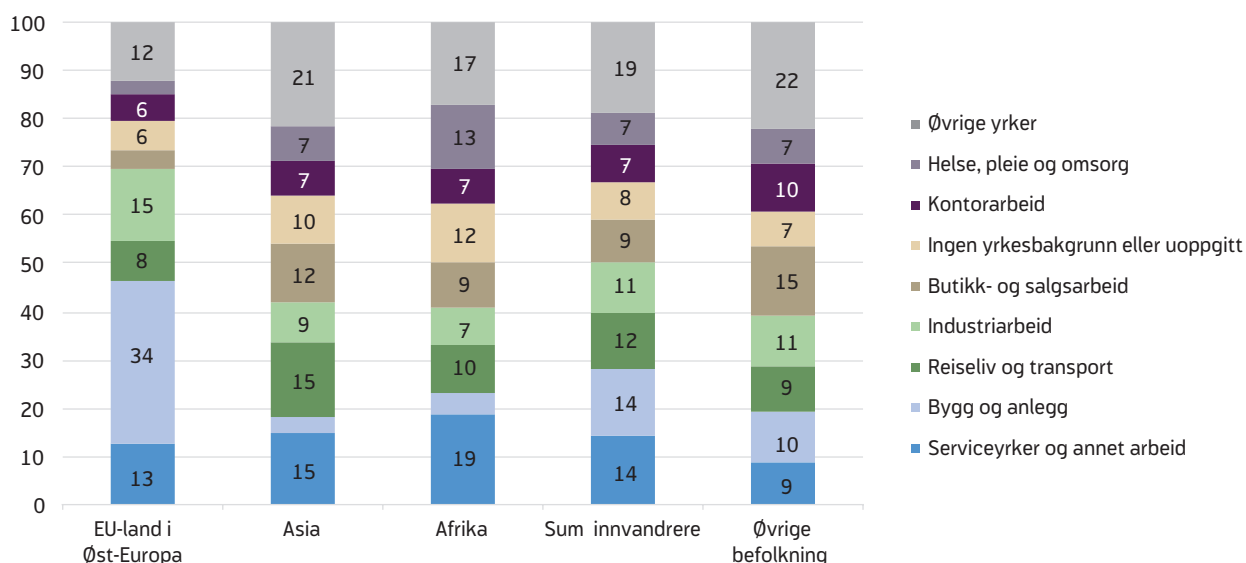
Samlet har innvandrere høyere tiltaksintensitet enn den øvrige befolkningen. Det er imidlertid store forskjeller mellom innvandrere med ulik landbakgrunn når det gjelder tiltaksintensitet. Det er særlig ledige med bakgrunn fra Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika samt Øst-Europa utenom EU som deltar i tiltak (figur 9). Blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak fra disse landene er det flere flyktninger og familieinnvandrere sammenliknet med innvandrere fra andre områder. Vi har også sett at andelen med lav utdanning er høy blant de ledige og arbeidssøkere på tiltak fra Afrika og Asia.

Figur 7. Andel helt ledige og arbeidssøkere på tiltak med innvandrerbakgrunn etter yrke. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

Figur 8. Yrkesbakgrunn for helt ledige og arbeidssøkere på tiltak etter innvandrerstatus og fødeland. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

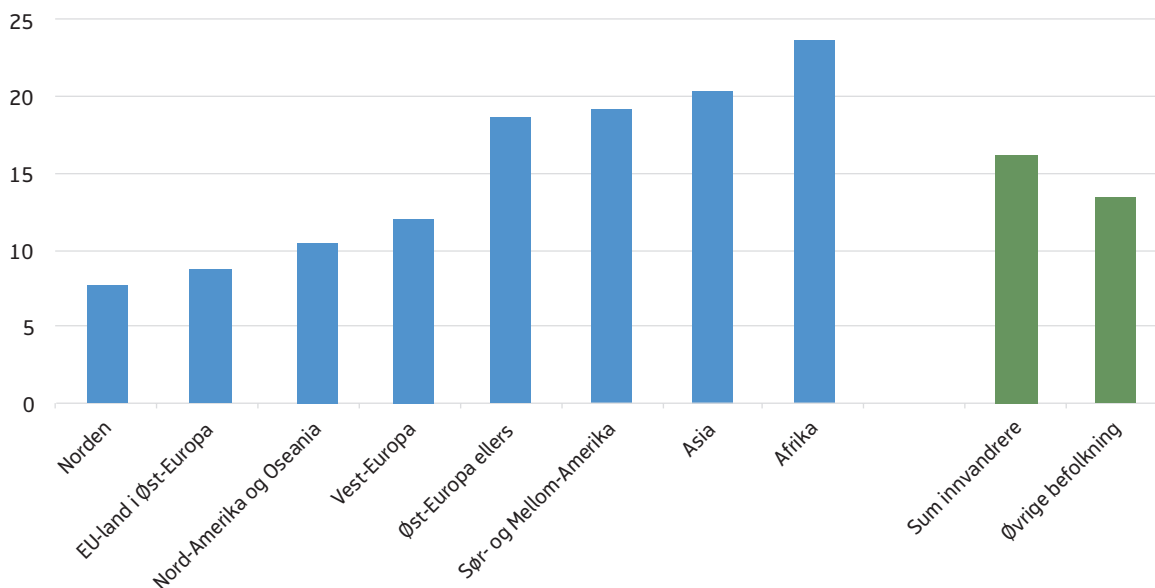
Det kan derfor være rimelig å anta at vi finner flere med lite arbeidserfaring og manglende formelle kvalifikasjoner i disse innvandrergruppene.

Varighet som arbeidssøker

Det å være arbeidsledige over en lengre periode er et større problem enn ledighet av kortere varighet. Sjansen

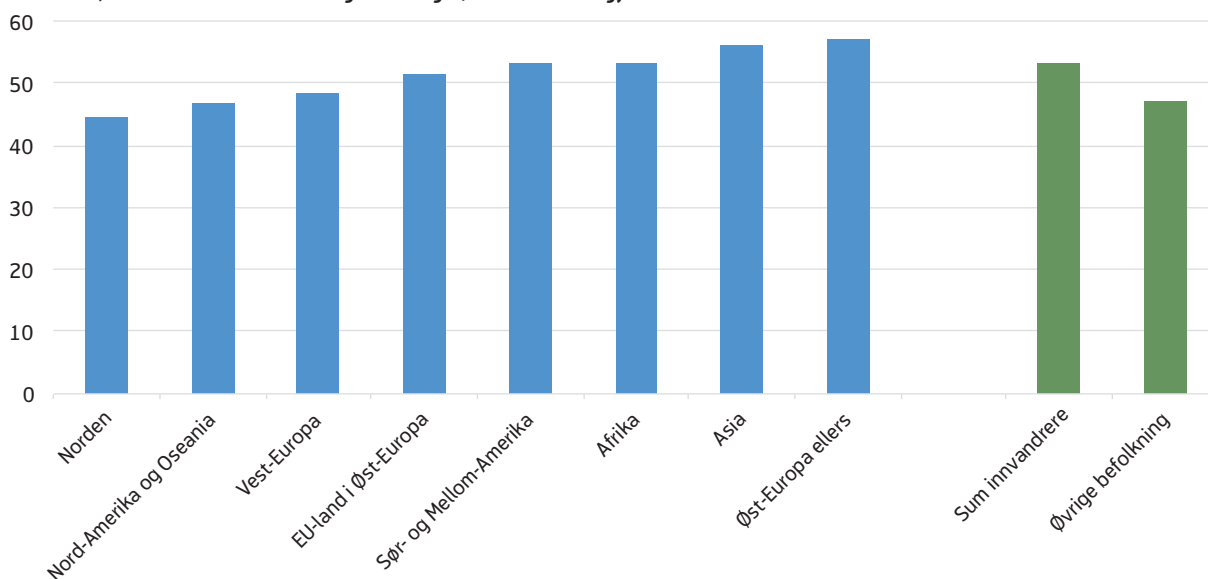
for å få en jobb avtar med varigheten av ledighetsperioden (Layard m. fl. 2005, s. 227). Etter hvert som ledighetsperioden vedvarer vil man få mindre tilknytning til arbeidslivet, og noe av kompetansen man har tilegnet seg gjennom arbeidserfaring kan forvitte ved at den ikke benyttes. Arbeidsledige som har søkt arbeid lenge kan bli demotiverte, og det å ha vært uten arbeid over tid kan oppfattes som negativt for potensielle arbeidsgivere.

Figur 9. Tiltaksintensitet for arbeidsledige, etter innvandrerbakgrunn og fødeland. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

Figur 10. Andelen av helt ledige og arbeidssøkere på tiltak med en samlet arbeidssøkervarighet på minimum et halvt år, etter innvandrerbakgrunn og fødeland. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

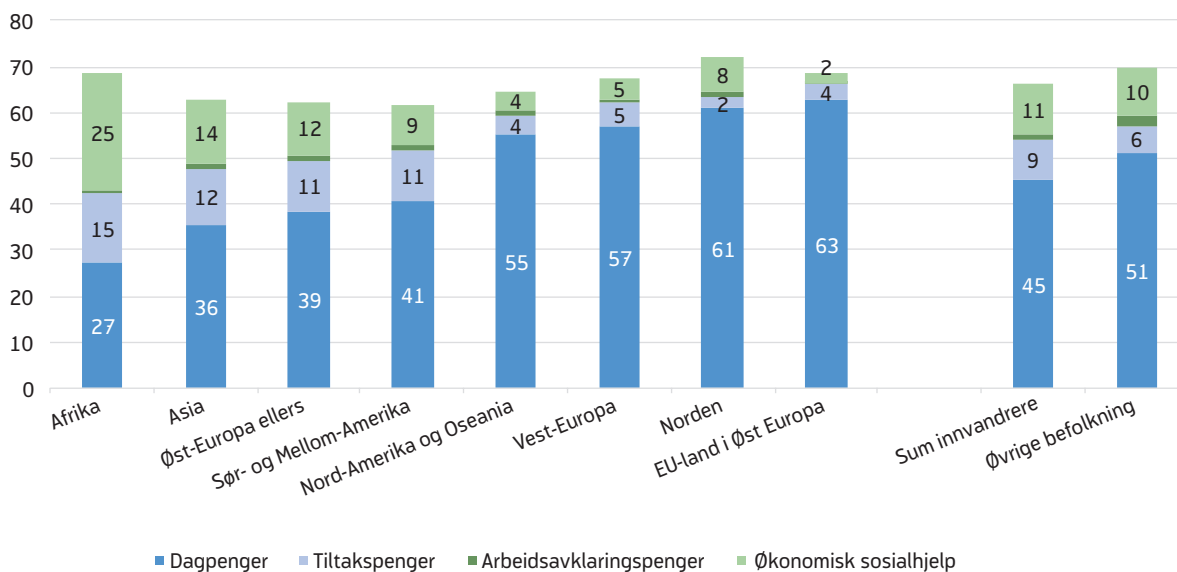
Kilde: NAV

Figur 10 viser hvor stor andel av de som var registrert som ledige eller arbeidssøkere på tiltak i 2014 som hadde vært arbeidssøkere hos NAV sammenhengende i et halvt år eller lenger.¹ Blant innvandrerne hadde i gjennomsnitt

53 prosent vært registrert som arbeidssøkere sammenhengende i et halvt år eller lenger. Blant den øvrige befolkningen var tilsvarende andel 47 prosent. Varigheten var lengst for østeuropeerne utenfor EU, fulgt av innvandrere fra Asia. Innvandrere fra Norden hadde den laveste andelen med varighet over et halvt år.

¹ Figuren viser andelen med arbeidssøkervarighet over et halvt år. Se definisjon av arbeidssøkervarighet i «Begreper og definisjoner» bakerst i tidsskriftet.

Figur 11. Andel stønadsmottakere blant helt ledige og arbeidssøkere på tiltak, etter innvandrerstatus, fødeland og type stønad. Årsgjennomsnitt 2014. Prosent

Kilde: NAV

Store forskjeller i stønadsmottak

Flere stønadsordninger kan være aktuelle for å sikre livsopphold for arbeidsledige. Vi har sett på de stønadsordningene som er mest aktuelle for arbeidsledige (Furuberg 2014). Dagpenger er en delvis erstatning av tapt arbeidsinntekt når en blir arbeidsledig. For å ha rett til dagpenger kreves det i hovedsak at man har hatt lønnsinntekt over en viss størrelse. Ved deltakelse i tiltak vil personer som ikke har rett til dagpenger kunne ha rett til tiltakspenger. Arbeidsavklaringspenger kan være aktuelt for personer som er arbeidsledige i etterkant av en periode registrert med nedsatt arbeidsevne. For de som er arbeidsledige men ikke har opparbeidet seg dagpengerrettigheter, kan økonomisk sosialhjelp være eneste inntektskilde.

I vår oversikt over stønadsmottak er hver kategori gjensidig utelukkende (figur 11). Det betyr at de som regnes som mottakere av økonomisk sosialhjelp er personer som ikke mottar noen av de andre ytelsene. For eksempel vil personer som mottar økonomisk sosialhjelp i tillegg til dagpenger regnes som dagpengemottakere.

Det er færre dagpengemottakere blant innvandrere enn i tilsvarende gruppe i den øvrige befolkningen. Samtidig er det en høyere andel som mottar tiltakspenger. Samlet

mottar 10 prosent av innvandrerne økonomisk sosialhjelp, mot 11 prosent av den øvrige befolkningen.

Andelen som mottar dagpenger er klart høyest for innvandrere fra EU-land i Øst-Europa. I denne gruppen er det også få som mottar tiltakspenger og få som mottar økonomisk sosialhjelp. En årsak til dette er at de fleste arbeidsledige i denne gruppen har arbeidserfaring og har arbeidet lenge nok til at de har rett til dagpenger. Også ledige innvandrere fra de nordiske landene skiller seg ut med en høy andel dagpengemottakere. Andelen dagpengemottakere er lavest for innvandrere fra Afrika og Asia, en gruppe der det også er en høy andel mottakere av tiltakspenger og økonomisk sosialhjelp.

Hva skjer etter arbeidssøkerperioden?

Vi har sett på hvilken status tidligere arbeidssøkere har på arbeidsmarkedet seks måneder etter at de sluttet å stå tilmeldt til NAV (se egen faktaboks). Vi har tatt utgangspunkt i alle arbeidssøkere som var registrert hos NAV i minst en av månedene i perioden oktober 2013 til september 2014.² Som arbeidssøker regnes

² 6 900 personer, eller fire prosent av de som hadde avgang i perioden, er ikke med i utvalget da vi ikke hadde nok informasjon om disse personene til at vi kunne definere innvandrerbakgrunn.

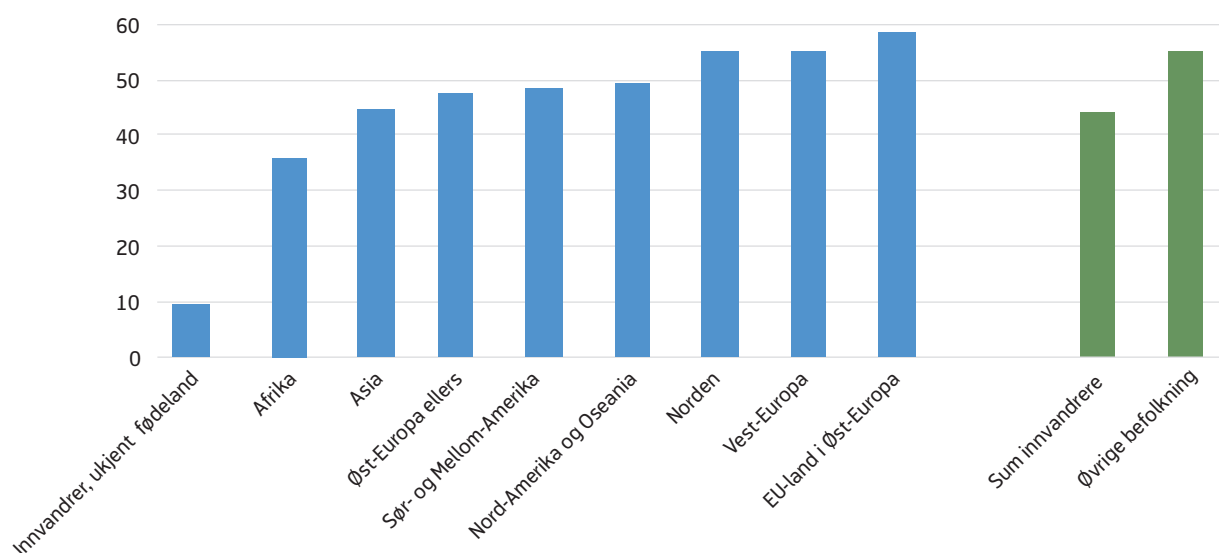
STATUS PÅ ARBEIDSMARKEDET SEKS MÅNEDER ETTER AVGANG SOM ARBEIDSSØKER

Mange personer veksler mellom perioder registrert som arbeidssøker og perioder i arbeid eller annen aktivitet, eller de er arbeidsledige uten å være registrert hos NAV. En person regnes som å ha avgang dersom han er registrert som arbeidssøker i referansemåneden, men ikke de to påfølgende månedene. Status på arbeidsmarkedet er målt seks måneder etter referansemåneden. Det er derfor mulig at en person er tilbake igjen som arbeidssøker når status på arbeidsmarkedet måles.

Personene med avgang som arbeidssøker er definert i følgende prioriterte stater:

- **Arbeidstakere:** Personer registrert med et aktivt arbeidstakerforhold i Arbeidstakerregisteret ved utgangen av måneden, uavhengig av eventuelle andre registreringer hos NAV.
- **Arbeidssøkere:** Personer som ikke er arbeidstakere og som er registrert som enten helt ledig, delvis ledig, arbeidssøker i tiltak, eller annen arbeidssøker, ved utgangen av måneden.
- **Nedsatt arbeidsevne:** Personer som ikke er registrert i en av statusene over og som er registrert med status nedsatt arbeidsevne ved utgangen av måneden.
- **Overgangsstønad:** Personer som ikke er registrert i en av statusene over og som er registrert som mottaker av overgangsstønad ved utgangen av måneden.
- **Uføretrygd:** Personer som ikke er registrert i en av statusene over og som er registrert som mottaker av uføretrygd ved utgangen av måneden.
- **Alderspensjon:** Personer som ikke er registrert i en av statusene over og som er registrert som mottaker av alderspensjon ved utgangen av måneden.
- **Økonomisk sosialhjelp:** Personer som ikke er registrert i en av statusene over og som er registrert som mottaker av økonomisk sosialhjelp ved utgangen av måneden.
- **Utvandret:** Personer som er registrert i folkeregisteret som utvandret, uavhengig av andre registreringer.
- **Ukjent:** Alle personer som ikke er registrert i noen av statusene over.

Figur 12. Andelen i arbeid etter seks måneder blant arbeidssøkere med avgang i perioden oktober 2013 – september 2014, etter innvandrerstatus og fødeland. Prosent

Kilde: NAV

personer som var registrert som helt ledige, delvis ledige, arbeidssøker i ordinære tiltak eller som annen arbeidssøker.

Andelen som er kommet i arbeid etter en periode som arbeidssøker er noe lavere blant innvandrerne sett under ett, enn blant personer uten innvandrerbakgrunn (figur 12). Imidlertid er det store variasjoner innad i innvandrergruppen. Andelen med overgang til jobb er høyest blant arbeidssøkerne fra EU-land i Øst-Europa, men også arbeidssøkere fra Vest-Europa og Norden har høyere overgang til jobb enn den øvrige befolkningen. Vi finner dermed en høy andel med overgang til jobb i de samme landgruppene hvor det er mange arbeidsinnvandrere. Overgangen til arbeid er lavest for innvandrere fra Afrika og Asia.

Tabell 2 gir en mer detaljert oversikt over overganger til ulike statuser på arbeidsmarkedet. Her peker arbeidssøkere fra EU-land i Øst-Europa seg ut som en gruppe med sterk tilknytning til arbeidsmarkedet. Få har overgang til nedsatt arbeidsevne, ulike trygdeordninger eller økonomisk sosialhjelp, og overgangen til arbeid er høy. Dette gjelder sammenliknet med andre

innvandrergrupper, men også når vi sammenlikner med den øvrige befolkningen.

Innvandrere fra Afrika har høyest andel som er registrert som arbeidssøker på nytt hos NAV, og også høyest andel som er registrert med nedsatt arbeidsevne. Mange innvandrere fra Afrika og Asia er flyktninger som ofte trenger mer omfattende bistand i form av kvalifisering og arbeidstrening for å komme tilbake i jobb. Andelen som har økonomisk sosialhjelp, slik det er definert her, er like høy blant den øvrige befolkningen som blant alle innvandrere sett under ett. Imidlertid er det også her store forskjeller mellom de ulike innvandrergruppene.

Avsluttende kommentar

I vår analyse har vi sett at det er større forskjeller mellom ulike innvandrergrupper enn mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Det er derfor lite fruktbart å se på alle innvandrere samlet når man vil undersøke deres tilknytning til det norske arbeidsmarkedet.

Den økte arbeidsinnvandringen til Norge de siste ti årene har bidratt til å dekke arbeidsgivernes behov for

Tabell 2. Andelen i ulike statuser seks måneder etter blant arbeidssøkere med avgang i perioden oktober 2013 – september 2014, etter innvandrerbakgrunn og fødeland. Prosent

	Norden	Vest-Europa	EU-land i Øst-Europa	Øst-Europa ellers	Nord-Amerika og Oseania	Asia	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika	Innvandrere, ukjent fødeland	Alle Innvandrere	Øvrige befolkning	Sum
Arbeidstaker	55	55	58	48	49	44	36	48	10	44	55	52
Arbeidssøker	10	10	11	12	9	12	15	13	10	12	9	10
Nedsatt arbeidsevne	5	4	1	8	4	10	14	6	2	7	8	8
Overgangs-stønad	1	0	0	1	0	1	2	1	0	1	1	1
Uføretrygd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alderspensjon	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Økonomisk sosialhjelp	2	1	0	2	1	3	7	2	1	2	2	2
Utvandret	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Ukjent	25	29	28	29	34	29	26	29	77	34	24	27
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	3001	3058	14567	3247	404	16399	9506	2068	6862	59112	128182	187294

Kilde: NAV

arbeidskraft, og produksjonen av varer og tjenester har vært høyere enn den ville vært om ikke det hadde vært innvandring (Bratsberg m. fl. 2014, s. 276). Personer som kommer til Norge som flyktninger har opphold av humanitære årsaker, og de fleste er ikke fullt integrerte i arbeidsmarkedet fra første stund.

Siden begynnelsen av 1990-tallet har den såkalte «arbeidslinja» vært sentralt i norsk politikk. Alle som kan jobbe har en moralsk plikt til å jobbe, mens de som ikke kan arbeide blir forsørget av ulike trygdeordninger (Hatland 2014). Høy yrkesdeltakelse er avgjørende for å finansiere velferdsstaten. Arbeidslinja legges også til grunn for integreringspolitikken (NOU 2012: 15, s. 26). For den enkelte er arbeid en forsikring mot fattigdom, og legger grunnlaget for økonomisk handlefrihet. Arbeidsplassen er òg en viktig sosial arena for integrering i samfunnet. Det er derfor viktig at NAV har en aktiv rolle for å sikre at innvandrere i størst mulig grad integreres i arbeidslivet. Det er også viktig å følge med på hvordan det går med de ledige arbeidsinnvandrene over tid, slik at en kan motvirke en eventuell utstøting fra arbeidsmarkedet.

Referanser

Bratsberg, Bernt, Knut Røed og Oddbjørn Raaum (2014) «Arbeidsinnvandring – Varig gevinst?». *Søkelys på arbeidslivet*, 4/2014, 275–295.

Bø, Tor Petter (2013) *Innvandrere på arbeidsmarkedet. Data fra Arbeidskraftundersøkelsen*. Rapport nr. 49/2013. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå

Furuberg, Jorunn (2014) «Kva for inntektskjelder har dei arbeidslause?» *Arbeid og Velferd*, 2/2014, 37–48.

Hatland, Aksel. (2014). *Arbeidslivspolitik*. I Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/arbeidslivspolitik>. (Hentet 20.8.15).

Layard, Richard, Stephen Nickell og Richard Jackman (2005) *Unemployment*. Oxford: Oxford University Press

Midtbøen, Arnfinn H. og J. Rogstad (2012) *Diskriminerings omfang og årsaker. Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv*. ISF-rapport nr. 1/2012. Oslo: ISF

NOU 2012:15, *Politikk for likestilling*. Oslo: Barne- og inkluderingsdepartementet

Sandnes, Toril og Lars Østby (2015) *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990–2013*. Rapport nr. 23/2015. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå

SSB (2015a). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1. januar 2015*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef> (Hentet 17.8.15).

SSB (2015b). *Arbeidsledighet blant innvandrere, registerbasert, 4. kvartal 2014*. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvarbl> (Hentet 3.8.15).

SSB (2015c). *Arbeidskraftundersøkelsen. Personer utenfor arbeidsstyrken, etter landbakgrunn, ønske om arbeid og kjønn (prosent av personer utenfor arbeidsstyrken i hver gruppe)*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=aku&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&checked=true> (Hentet 9.9.15).

SSB (2015d). *Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert, 2014, 4. kvartal*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvregsys/> (Hentet 3.8.15).

SSB (2015e). *Arbeidskraftundersøkelsen*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=aku&CMS-SubjectArea=arbeid-og-lonn&checked=true> (Hentet 9.9.15).